

Eesti mesinduse korraldamise ja edendamise kava.

1A.

~~36731~~

M. Minis'e trükk, Narvas.

i 34708339

AI

Miks peavad kõik mesinikud organiseeruma.

E. Köppel. A. Trautman.

Teravat vajadust seni puudunud ülemaalse mesinduseorganisatsiooni järele on lõpuks õnnelikult lahendama hakanud meie mesinduse juhid-mesinikud ühiselt „Mesilaste Tõuarendajate Seltsi“ loomisega. Seltsi asutamisega üksi pole aga kaugeltki veel kõik küsimused lahendatud ja sihid saavutatud, vaid nüüd on tähtis, et algatusele kõik mesinikud kaasa aitaksid ja nimetatud seltsi koonduksid, sest ekslik oleks arvata, et seltsi juhatus ja mõni ärksam tegelane üksi juba midagi suuremat suudavad korda saata meie mesinduse kasuks. Ei, sest mesindus on meil üldiselt nii madalal tasemel, et siin vajaliku paremuse saavutamiseks läheb tarvis ainelisi võimalusi ja väga palju tööd, milleks mõnekümne ja isegi saja inimese tööjõust kaugeltki ei jätku. Ülesseatud sihid on üldkasulikud ja suured küllalt, et kohustatud peaks olema iga mesinik kaasa rakenduma eelpool nimetatud organisatsiooni liikmena, sest niivõrd laialdaste sihtide taotlemisel annab tagajärgi ainult kõigi ühine distsiplineeritud koostöö organisatsiooni kaudu. Iga mesiniku enda huvides on asja energiline toetamine eriti sellepolest, et juhul, kui see loodud organisatsioon tugevajõuliseks koondiseks ei kujune, mis võimeline on mesinduslike paremuste saavutamiseks, siis mesinike organiseerimine paratamatult pikemaks ajaks soiku peab jääma ja ühes sellega ka meie mesinduse üldine ratsionaliseerumine ja areng. See olukord tähendaks aga edasikiratsemist ja võib olla kõgni tagasiminekut, mida vist ükski mesinik ei soovi. Ülesandeid, mida tugevajõulisel seltsil on võimalik teostada, oleks mitmeid. Nii võiks tugeva seltsi kaudu korraldada hästi ja otstarbekalt mesinduslikku nõuannet ja mesindusoskuste levitamist, mille järele mesinike

peres kaunis tungiv vajadus ja mis meil senini väga puudulik ja juhusliku laadi on olnud. Ka tundub, et vastava tugeva nõuandekorralduse loomine meie oludes teostatav on praegu ainult mesinike eneste algatusel organisatsiooni kaudu, sest ametlikult poolt puuduvad vastavad summad ja ka eriteadlased selle teostamiseks. Tagajärjekalt võiks nõuande ja üldse mesinduslike oskuste levitamisel kasutada iseseisvat puhtmesinduse ajakirja, mis vajalik oleks veel mesinike häälekandjana ja mesinduse organisatsiooni töökooskõlastajana. Selle iseseisva ajakirjani on võimalus jõuda ainult siis, kui on juba küllaldaselt asjast huvitatud seltsi liikmeid ja lugejaid.

Väga häid tagajärgi meie mesinduses on senini annud mesilaste tõuarendus, mida on tehtud E. Koppeli ettevõttel ja juhtimisel meie arenenumate ja huvitatumate mesinike kitsamais ringes. Kahtlemata võib edaspidi suuremaid tagajärgi saavutada, kui sel alal organisatsiooni läbi suurem arv inimesi tööle rakendada, sest seega avaneb võimalus suuremaid tõumaterjale proovida ja arendada. Kuna tõuarendus sünnib kõigi mesinike huvides, siis on loomulik, et seda ala toetada püüaksid ka need mesinikud, kes ise otseselt sel alal kaasa ei tööta, aidates kaasa tõumesilastele kulude katmisel, mis lähevad täiendava tõumaterjali ja vastava moodsa kirjanduse muretsemiseks. See on mõeldav ainult seltsi kaudu ja alles siis, kui seltsil on küllaldaselt materjalseid võimeid, s. t., kui selts on küllalt suur.

Mesilaste nakkushaiguste vastu võitlemises valitseb meil praegu täielik plaanikindlusetus. Iga mesinik talitab haigusjuhtudel oma äranägemise järele ja püüab oma oskuste ja teadmiste kohaselt neile piiri panna. Kuna suurema osa mesinike teadmised ja oskused sel alal aga kaunis piiratud on, siis on haiguste vastu võitlemine ka väga puudulik, mis tulevikus, suurema mesilaste arvu ja tihedama mesilaste võrgu juures, kogu eesti mesindusele hädaohtlikuks võib saada. Vajalike seaduste ja määruste maksmapanekust üksi on vähe, sest puuduvad kohapealsed jõud nende elluviimiseks ja täitmiseks. Viimaseid võiks anda aga jällegi tugev üleriiklik organisatsioon oma liikmete hulgast vastavate usaldusmeeste näol, kelle võrk tuleks luua üle maa.

Mitu ärksamat mesinikku on huvitatud olnud juba pikemat aega ülemaalisest vaatlusmesilaste võrgu loomisest mesindusolude uurimiseks teiste kultuurmaade eeskujul. See töö on senini puudunud meil korraldava keskuse ja ka vastavate kohapealsete vaatlejate puudumisel. Suure organisatsiooniga oleks see küsimus kõige õnnelikumalt lahendatud, kuna sääl peaks leiduma huvitatud liikmeid, kes seda tööd ühise kava järele teeksid.

Ka mesinikele tollita suhkru saamine, mis meie oludes eduka mesinduse aluseks, on surnud punktil seisnud senini peamiselt just seetõttu, et on puudunud selgus mesinike ning mesilaste üldisest arvust ja spekulatsiooni ärahoidev kontrollimise võimalus suhkru andmisel. Tugeva mesinduse organisatsiooniga on need puudused kõrvaldatavad. Ametlikult poolt ei ole meil seni hinnatud mesilaste-

pidamise tähtsust rahvamajanduslikult kuigi palju ja põllumajanduslikult veel vähem, sellest siis ka osaline vastutulematuse säält-poolt mesindusele ja mesinikele. Siin on tarvis energilise selgitus-tööga näidata, et viljapuude, marjapõõsaste ja paljude teiste põllu-majanduslike kultuurtaimede õite tolmutamine ja seega neist kasusaamine on võimalik ainult mesilaste kaasabil. Sellepärast on mesinduse edendamine kogu rahva huvides.

Mesinduse toote — mee — väärtust ei osata meil küllaldaselt hin-nata ja selletõttu on mee tarvitamine meil võrdlemisi vähene. Edaspidi, mesinduse laienedes, võib sellepärast raskusi tekkida mee turustamisel. Nende vältimiseks tuleks aegsasti, teiste maade eeskujul, hakata tegema kindlakujulist meetarvituse propagandat. See on aga hiigla töö, mida teha saab ainult ühisel jõul, kuna üksiku mesiniku püüded siin palju ei aita.

Nagu eeltoodust näha, on ülesandeid ja tööd väga palju, kuid see ei tohiks kohutada kedagi, vaid peaks just tegevusele õhutama, sest mi-da rohkem koguneb kaastöötajaid, seda paremini saab tööjaotust läbi-viia ja seda kergemaks jääb töökoorem igale üksikule. Suurem osa töid nõuab kaastöölislalt ju ainult huvi asja vastu ja vähest ajakulu, mida aga enamasti kõigil meie mesinikel peaks leiduma.

Kahtlusi võib tekitada küsimus, kas meil leidub küllalt mesinikke võimsa organisatsiooni loomiseks. Statistiliste andmete järele on meil umbes 10.000 mesilastepidajat, mis on küllalt suur arv iseseisva mesin-dusalalise organisatsiooni loomiseõigustamiseks. Energilise selgitus-ja kihutustööga peaks neist 10.000-st olema organiseeritavad vähemalt pooled, see on umbes 5000. Täie jõu ja eduga võiks organisatsioon tööle asuda aga juba 1000—2000 liikmega. Seega on ettevõtte teostatav täiel määral kõigi mesinike ühisel energilisel koostööl, mispärast iga mõtleja mesinik kõhklemata peaks astuma „Mesilaste Tõuarendajate Seltsi“ liikmeks, püüdes ühtlasi ka tuttavaid ja naabermesinikke sinna kaasa tõmmata.

Liikmeks astumisel on vajalik teatada seltsi juhatusele, Kuu-salu p.-ag.: 1) nimi ja eesnimi, 2) sündimise aeg, 3) elukutse, 4) aad-ress, 5) elukoht ja 6) mesiperede arv. Liikmemaksuna on mõeldud 1 kroon, kuid arvestades praeguse kitsiku ajaga, on selle tasumine jäe-tud esialgu vabatahtlikuks, et neile, kellele see teeb tõesti raskusi, võimaldada kaasa töötada. Liikmemaksu tasumist kergendab asjaolu, et igal liikmel, kes liikmemaksu täiel määral tasunud, on 1934. a. soovikorral õigus saada E. Koppeli Mesindusinstituudi tõumesilaist tõuemade tellimisel ühekordset hinnaalandust liikmemaksu suuruses summas.

Liikmemaksu võib saata seltsi juhatusele postmarkides, maksta lähema M. T. Seltsi usaldusmehe-mesiniku kätte, või maksta lähemas postiasutises posti jooksvale arvele nr. 2183 E. Koppeli nimele.

Eesti mesinduse korraldamise ja edendamise kava.

Meie mesinduse madala taseme, võrreldes teiste kultuurmaadega, eriti aga meie lähemate naabrite Läti ja Rootsiaga, ja kiratsemise peamisteks põhjusteks on, et meil on mesinduses senini puudunud jõuline ühistöö, tegevuse plaanikindlus ja osav juhtimine. Meil tegelevad üksikud mesinikud, paremal juhul väikesed mesinike rühmad igaüks omaette, ilma lähema sideme ja koostööta. Säärases seisukorras pole mõeldavgi suuremate probleemide otstarbekas lahendamise võimalus. Kuna elame üldise majandusliku surutise tähe all, siis on sarnase loiu olukorra edasikestmine lubamatu ja pääsuks on mõeldav energiline ümberkorraldus ühisel jõul.

Tänapäeva kiiretempoline ja keeruline elu dikteerib ikka rohkem ja rohkem ühistöö vajadusi igal alal, sest üksik isik on kaugemale ulatuvate sihtide taotlemisel piiratud aineliste võimaluste kui ka vajalike mitmekülgsete teadmiste poolest. Et ühiste ülesannete ja huvidega isikute tiheda koostööga võib saavutada kõige paremaid tagajärgi, see on maksev ka mesinduse kohta.

Praegune aeg nõuab täit plaanikindlust igas töös, eriti aga vajab seda ühistöö. Plaanikindlust saadakse kätte eesmärkide ja ülesannete kindlaksmääramisega ning tegevuskava koostamisega pikema aja peale ette. Sellest tingitult on viimasel ajal tekkinud üle maailma kõiksugused kavad ja „aastakud“ niihästi majanduslikel kui ka vaimlistel aladel. Plaanikindluse vajadus on teravalt üles kerkinud ka eesti mesinduse korraldamisele asumisel.

Igasugune ühine töö vajab kindlasihilist tsentraliseeritud juhtimist, et hoiduda jõudude killustamisest. Mesinduse alal on meil viimase ajani puudunud laialdasem koostöö ja kindlam töökava. Olukord on aga nüüd põhjalikult muutunud, kus meie mesinikud üle maa on hakanud organiseerumisest huvituma ja asutatud on seni puudunud ülemaaline puhtmesinduslik organisatsioon „Mesilaste Tõuarendajate Selts“, Kuusalus, kes on kõigi päevakohaste mesindusküsimuste lahendamisele asunud täie hooga.

Tahtega vajalikkude paremust tuua meie mesindusse, on M. T. Seltsi juhatuse ja E. Koppeli Mesindusinstituudi poolt koostatud käesolev kava meie mesinduse korraldamiseks ja edendamiseks.

Mesinduse ülesehitamisel laiemas ulatuses tuleb teostada kahesuguseid ülesandeid. Esiteks mesindusküsimuste teaduslikku käsitlust ja uurimusi meie olude kohaselt ning nende tulemustele vastavalt üldiste juhiste väljatöötamist. Teiseks kõiksugu mesindusküsimuste praktilist lahendamist, vastavate juhiste eluviimist ja mesinike organiseerimist. Viimaseid ülesandeid saab kõige otstarbekamalt teostada mesinike oma algatusel ühise koostööga ja sellest lähtudes on käesoleva kava kohaselt üldise mesinduse korraldamise aluseks võetud üleriiklik mesinike organisat-

sioon Mesilaste Tõuarendajate Selts, kes peab kõigi korralduste elluviimisel andma vajalikke inimesi oma liikmete hulgast ja ka ainelist toetust. Vajalikkude korraldamist juhtiva vaimse keskusena on mõeldud E. Koppeli Mesindusinstituut, kui ainuke puhtmesindusega tegelev teaduslik-praktiline asutus Eestis.

Kuni mõlemad, niihästi Mesindusinstituut, kui ka M. T. Selts, toetuvad suurel määral tegelike mesinike koostööle oma sihtide taotlemisel ja on end tööle rakendanud eesti mesinduse edendamiseks, siis loodetavasti toetavad neid selle kava täitmisel häatahtlikult kõik isikud ja asutised, seda enam, et käesoleva kava teostamine on mõeldud ainult sõbralikus ja tihedas koostöös kõigi samas suunas töötajatega.

Mesilaste Tõuarendajate Selts.

Meie mesindustaseme tõstmiseks tuleb teha võrdlemisi laiaulatuslikku tööd ja teostada mitmesuguseid ülesandeid. Et seda tööd läbi viia eluliselt, vajaduste kohaselt, siis peab see suuremalt osalt sündima mesinike oma jõul ja algatusel, mispärast peaksid kaasa töötama kõik tegelikud mesinikud, sest sünnib see töö ju nende huvides.

Niisugusel laiemate hulkade töölerakendamisel tuleb aga paratamatult seda tööd ühise kindla kava järgi korraldada, juhtida ja ühtlustada ning kõige otstarbekam ja kergem on seda teha ühe tugeva jõulise organisatsiooniga, kuhu oleksid koondunud võimalikult kõik mesinikud üle riigi.

Neil kaalutlusil on loodud tegelike mesinike poolt Mesilaste Tõuarendajate Selts, kes peab kujunema kõigi mesinduslike korralduste ja kavade praktiliseks teostajaks ja mesinike huvide kaitsejaks. Et laialdase tegevuspiirkonna tõttu isiklike kokkupuutumise võimalused seltsi tegelaste vahel väga piiratud, siis loomulikult suurem osa tööst juhtimisel, korralduste väljatöötamisel jne. jääb seltsi juhatuse kanda, kes aga tähtsamate üldiste küsimuste lahendamisel vajaduse korral kirjalikku kontakti astub seltsi ärksamate liikmetega asja igakülgseks läbiarutamiseks. Neist ärksamaist mesinikest peaks aja jooksul väljakuunema mesindusnõukogu, kes oleks seltsi juhatusele nõuandvaks organiks. Igasugu korralduste praktilisteks teostajaks ja teatud määral seltsi esindajaks kohtadel oleksid tublimad mesinikud seltsi liikmed — usaldusmehed, kelle võrk tuleb luua üle maa. Seltsi saavutuste suurus oleneb muidugi tema ainelisest ja moraalsest jõust, mis suureneb iga kaasatöötaja seltsiliikmega. Seega oleneb meie mesinduse edu täielikult mesinikest endist ja nende organiseerumise kiirusest.

Mesindusinstituut.

Moodsas mesinduses on palju suuri probleeme, mis nõuavad järjekindlat, põhjalikku ja kestva teaduslikku käsitlemist ja uurimist. Sääraste küsimustega tegelemine käib seltsil üle jõu, sest nõuab vastavaid eriteadlasi ja abinõusid.

Selliste probleemide uurimisel ja lahendamisel töötavad teistes kultuurmaades juba kauemat aega teaduslikud eriasutised mesinduse korraldamise juhtidena ja nende senine tegevus on väga häid tagajärgi annud mesinduse ratsionaliseerimises ja üldises edus. Harilikult on

sellised asutised ellu kutsutud kõrgmate õppeasutiste juure ja ülalpeetavad riigi või seltskondliste organisatsioonide poolt. Kuna elame majandusliku surutise ajajärgul, siis pole näha, et meil riik sarnase asutise korraldamist lähemal ajal enda peale võtaks ning ainsaks teeks praeguses olukorras jääb üle küsimuse lahendamise eraalgatusel.

Meil on asja lahendus mõeldav nii, et huvilised arenenud mesinikud, kes tahavad töötada mesindusse puutuvate küsimuste teadusliku uurimisega, edaspidi seda tööd ühiselt kindla kava järgi tegema hakkavad, selleks koondudes Mesindusinstituuti, kui tulevasesse vaimsel juhthivasse mesinduse keskusse. Instituudi tegevus on mõeldav kõige tihedamas koostöös mesinduse organisatsioonesse koondunud tegelike mesinikega. Arvestades eelpooltoodud vajaduste ja ülesannetega, ning toetudes paljude mesinike nõuannetele ja arvamistele, võttis Ernst Koppel endale ülesandeks organiseerida Mesindusinstituut tõumesilate juure, kus juba mõnda aega on jõudumööda tegeletud mitmesuguste mesindusprobleemide uurimisega. Instituut algas tegevust käesoleva aastaga ja tema tähtsamad tööalad esialul on järgmised:

- 1) Eesti mesindusolude uurimine (Vaatusmesilate võrk).
- 2) Tarude ja mesindustarvete uurimine ja standartimine.
- 3) Mesindussüsteemid.
- 4) Mesilastõude uurimine ja katsetamine.
- 5) Mesilaste tõuarendus, eriti kombinatsioon-tõuarendus.
- 6) Tõuemade kasvatus ja emakasvatusviiside uurimine.
- 7) Mesilaste haiguste uurimine ja nende vastu võitlemine.
- 8) Mesindusoskuste levitamine.
- 9) Mesi ja selle tarvitamise propaganda.

Mesindusinstituudi asutaja loodab, et kõik mesinduslike küsimustega tegelevad ringid on veendunud selle asutise vajaduses ja kõigiti püüavad teda toetada. Esijoones peaksid laiemad ringkonnad kaasa aitama Instituudile vajaliku laboratooriumi sisseseade ja eriraamatukogu täiendamisel ja juuremuresemisel, sest mõlemad, niihästi laboratoorium mesilaste ja nende haiguste mikroskoobiliseks uurimiseks, kui ka täielik mesindusalaline raamatukogu puuduvad senini Eestis täielikult. Need mõlemad on väga vajalikud veel sellepolest, et meie mesinduse eriteadlastele ja õpetajaile pakkuda rahuldavaid täiendamise- ja praktikavõimalusi Instituudi juures, millised võimatused Eestis seni on kahjustanud.

Kuna algatus on ideelist laadi, siis kaastöö esialul Instituudile on tasuta ja vaba kõigile. Instituudi aadress on: E. Koppeli Mesindusinstituut, Kuusalu p. ag.

Mesinduse ajakiri.

Praegune aeg nõuab inimestelt väga laiaulatuslikku koostööd igal alal, kuid isiklike kokkupuutumise võimalusi on laialdaste tegevuspiirkondade ja kiiretempolise elu tõttu väga vähe. Sellepärast on otsustarbekohasemaks osutunud vajaliku kontakti loomine suurema arvu ühehuviliste isikute vahel trükisõna — ajakirja — kaudu. Meie mesindus vajab eriti iseseisvat ajakirja, sellepärast et see ala on meil orga-

niseerimisel- ja tõusuajajärgus ning selletõttu ühendusepidamise-vajadus kõigi mesinike vahel suur.

Ajakiri suudab oma ülesannet täita aga ainult siis, kui ta on kättesaadav hinnalt ja tubli sisuga. Sarnase odavahinnalise ajakirja kaasabil oleks võimalus kiiremini teostada vajalikku üldist mesinduse organiseerimist, levitada oskusi ja korraldada nõuannet ning teostada avalikku mesinike huvide kaitset.

Mesilaste tõuarendus.

Mesilaste tõuarenduse siht, mesiniku seisukohast, on selliste mesilaste väljaarendamine, kes mesinikule võimalikult vähema kulu ja talitusvaevaga annavad kõige suuremat tulu. Seega on tõuarendus mesilaste kooskõlastamise abinõuks kohaliku ilmastiku, meetaimestu, mesindusviiside ja mesiniku enesega. Mida täielikum see kooskõla, seda suurem tulu mesilastest.

Paljud mesinikud, eriti algajad, peavad tõuarendust sääraseks universaal-abinõuks, mis aitab heaks teha mesiniku vähesest tööoskusest ja viletsast meetaimestust tingitud kohalikke puudusi. See vaade on aga täiesti ekslik, sest tõuparanduse hüvesid täielikult kasutada suudab ainult osav, moodne mesinik sobiva meetaimestuga ja teiste mesinduseks soodsate tingimustega. Eriti põhjalikku oskust nõuab mesinikult võõrmesilastõugudega katsetamine ja tõuarendustöö. Vähesese vilumusega mesinikel tuleb enne omandada ikkagi teadmisi ja oskusi, sest enamasti on halbade tulemuste saamises võõrtõugudega süüdi just mesiniku asjatundmatus, mitte aga katsealune võõrtõug.

Viimase ajani on meil mesilaste tõuarendajaks olnud ainult loodus, või kui mõni mesinik on aidanud sääl kaasa, siis juhuslikult ilma järjekindla sihita. Aja jooksul on loodus meie mesilastel mõned väga väärtuslikud omadused välja arendanud, nagu talvekindlus ja kohanemine meie muutliku ilmastuga, kuid sellekõrval ka palju soovimatuid, või hoopis halbu ja kahjulikke omadusi. Säärase korraldamata, juhusliku põlvenemise tagajärjel erinevad sageli mesilased ühes mesilas oma omaduste poolest ja esiplaanile kipuvad halvad omadused, kuna paljud tarvilikud omadused arenemata jäävad või täiesti kaovad.

Teaduslikult ja tehniliselt on mesinduses viimasel ajal väga suuri edusamme tehtud, tõult on aga enamasti mesilased sama seisukorda jäänud kui sajandid tagasi, seepärast on hädatarvilik viibimata sihikindla tõuparandusega mesilaste tõulist arenemist juhtida õigele teele, et järele jõuda mesinduse teaduslikule ja tehnilisele edule.

Kahjuks on mesilaste tõu- ja tõuarenduseküsimumuste tähtsusest arusaamine senini väga pikaldaselt levinud, kuna teistel aladel, nagu karja-, hobuse- ja kanakasvatases juba ammugi tõu tähtsust on hakatud hindama, olgugi, et neil aladel uuele tõule üleminek võrdlemisi suurte raskustega on seotud, sest tulevad hävitada vanad loomad ja tõuloomad muretseda asemele. Mesilastega on tõu vahetus palju hõlpsam, kiirem ja odavam, sest pole tarvis mesiperet hävitada, vaid ainult ema

sääl vahetada ja paari kuuga muutub terve pere täiesti seda tõugu kui antud ema.

Šveitsis on kauemat aega kestnud võrdluste põhjal leitud, et arendatud kohalist tõugu pere meetoodang on keskmiselt umbes 4 kg suurem kui arendamata mesilastel. See on tagajärg, mida saadud tõuarendusega ainult ühe tõu piires. Kui aga võtame meie olud, kus Keska ja Lõuna-Eestis võimalused mesinduseks keskmiselt palju paremad kui Šveitsis ja suuremate saavutiste võimalused tõuarendusega mitme tõu piires, siis tõuarendus meil annab väga häid tagajärgi — seniste katsete järele on puhas meetoodang umbes 100% suurem kui kohalikul parandamata mesilasel. Tõuarenduse tasuvuse tõestamiseks võtame väikese arvestuse. Hääs meekohas Eestis on parandamata eesti tõugu pere keskmine meetoodang 16 kg. Kohane parandatud tõug suudab toota samas kohas keskmiselt 32 kg pere kohta. Arvates mee kg hinnaks 1 kr., on enamtoodangu väärtus perelt 16 kr., ehk keskmise 15-perelise mesila kohta teeb see 240 krooni. Et anda 15 perele uued emad, tuleb tõumesilalt tellida umbes 20 paarumata ema (30% perede arvust rohkem, sest mõned emad lähevad kaduma paarumislennul ja peresse andmisel). 20 paarumata ema maksab 20 krooni, et aga ema korralikult töötab 2 aastat, siis on hea kõrgetoodangulise mesilastõu pidamise kulud aastas 15-perelisel mesilal 20 kr. : 2 = 10 kr. Kui võrrelda aastas tõuarenduse tulu — 240 kr. ja kulu — 10 kr., siis selgub, millise suure summa mesinik aastas kaotab, kui ta tõuküsimuse mesilas lahendamata jätab.

Paljudes Lääne-Euroopa mais pannakse suurt rõhku mesilastõugu de küsimuse ja kõrgetoodanguliste tõuemade kasvatamise- ning levitamise-küsimuse lahendamisele. Esirinnas sammub siin Šveits, kus juba üle 40 aasta mesilastõugu on arendatud, mille tulemusena sääl arusaamine hääde tõuemade tähtsusest ja kasust tõesti sügavale mesinike keskele on tunginud. Kui kaugele on jõutud Šveitsis ses küsimuses ja kui mahajäänud oleme meie, selle selgituseks mõningaid statistilisi andmeid:

1932. aastal:	Šveitsis:	Eestis:
Rahvast	4 miljonit	1,1 milj.
Mesiperesid	umbes 300.000	umbes 50.000
Emapaarumisjaamu (-punkte)	124	umbes 5
Mesinikke, kes emasid kasvatasid	1.145	mõned üksikud
Emasid paarumisjaamusse paarumisele saadetud	10.462	väga vähe

Siit näeme, milline hiigeltöö meil veel tuleb teha, et Šveitsi tase-mele läheneda. Ideaalsest seisukorrast, kus igal perel kõrgetoodangu-line tõuema, oleme veel määratus kauguses. Seda energilisemalt peame nüüd olukorda parandada püüdma.

Mesilaste tõuarendustöö korraldus.

Mesilastõugude uurimise, katsetamise ja arendamise töö on väga suur ja tähtis, kus üksik mesinik omapead töötades suuremat ei saavuta, sest tuleb olla alati kursis kogu maailma mesinike edu ja saavutistega emakasvatuse ja tõuarenduse alal. Ainult plaanikindla ühistööga mesinike rohkel osavõtul on võimalik tõsiseid tagajärgi saavutada.

Seega tõusis vajadus üleriiklikult mesinikke organiseerida tõuarendustööle ja neile luua vastav ühine töökorraldus. Selle vajaduse rahuldamiseks on loodud kesktõumesilaste ja juhtivamate mesinike poolt „Mesilaste Tõuarendajate Selts“, et edukalt laiendada ja jätkata 1931. a. saadik kesktõumesila juures töötavate tõuarendusringide tööd. Tööorganisatsiooni aluseks olgu endiselt sõbralik, tihe ja otsene koostöö mesinike, Mesindusinstituudi, tõumesilate ja seltsi juhatuse vahel. Kõik liikmed-mesinikud, kes soovivad katsetada mesilastõugudega või teha tõuarendustööd, teatavad sellest M. T. Seltsi juhatusele, kes siis kontaktis Mesinduse Instituudiga vastavad juhtnõõrid ja korraldused annab ning juhib seda tööd. Tõuarenduse alal töötajad seltsiliikmed jagunevad oma võimete ja soovidele vastavalt tõukatsetajaks ja tõuarendajaks. Tõukatsetajad, sarnaselt seniste tõukatsetusringide tõukatsetajaile, katsetades kas ühe või mitme mesilastõuga, saadavad saadud tähelepanekud ja andmed seltsi juhatusele kasutamiseks. Võimeile ja oskusele vastavalt jagunevad tõukatsetajad: 1) algajad, 2) tegelikud katsetajad ja 3) meisterklassi katsetajad.

Tõuarendajaks saavad mesinikud pärast edukat tegevust tõukatsetajaina ja neile annab seltsi juhatuse oma äranägemise järele tõuarenduslikke ülesandeid ning juhib nende täitmist ühes Mesinduse Instituudiga. Sarnaselt tõukatsetajaile jagunevad ka tõuarendajad.

Tõumaterjali muretsemiseks kogub M. T. Seltsi juhatuse seltsiliikmeid üle riigi paremad emad kokku ja annab need M. Instituudile uurimiseks, proovimiseks ja järglaste kasvatamiseks. Tarbekorral muretseb Instituut väljamailt tõumaterjali juure ja paljundab proovimisel paremaks osutunud emadest tõumaterjali, mida edasi arendatakse. Seega paranevad mesilastõud järjekindlalt.

Tõukatsetajad ja tõuarendajad tellivad oma peredele emad Instituudi tõumesilast, panevad tähele iga üksiku pere omadusi ja võrdlevad neid, et leida paremaid peresid. Neist peredest, kes kõige paremaid tagajärgi annud, see on, kel ühe ja sama emaga kahel järgneval aastal kõige suurem puhas meetoodang olnud, või kes mõne teise soovitava omaduse poolest paistnud silma, teatab tõukatsetaja või arendaja seltsi juhatusele. Seltsi juhatusel on õigus sarnaselt proovitud emasid tagasi nõuda järeleproovimiseks ja tõumaterjali laiendamiseks. Need on harilikult elatanud, juba töövõime kaotanud, 2 aastat vanad emad, nii et mesinikul neid kahju pole ära saata. Ka võib mesinik soovikorral enne äraatmist sellest emast omale noori emasid kasvatada või Instituudi tõumesilast selle ema järglasi saada edaspidi. Vanade emade saatmiseks saadab saatekarbid ja kannab saatkulud M. T. Selts. Oma tööst saadavad tõukatsetajad ja arendajad aruanded seltsi juhatusele,

kes saadud materjale korraldab ja tarviduse järele trükis avaldab.

Ainult säärase sihikindla tiheda ühistööga on võimalus kõik paremad mesilaste tüved üles leida, kokku koguda ja neist meie oludele ja nõuetele arendada kõig kohasemaid mesilasi.

Mesilaste tõukatsete tegelik korraldamine

on võrdlemisi keerukas töö, mis nõuab suurt mesindusoskust, sest katsetel on ainult siis väärtust, kui nad kõigi nõuete kohaselt hoelikalt on ette valmistatud ja läbi viidud õieti.

Kuigi Eesti pindala ei ole suur, on siiski nii suured erinevused maastikus kui taimestikis, et pole sellist mesilastõugu, mis kohane oleks kõigis kohtades. Seega on iga mesiniku enda huvides tõuküsimuses kaasa töötada. Kuidas ka poleks tuntud ja kui põhjalikult uuritud tõuomadused, lõpliku otsuse iga tõu kõlbulikkuse kohta saab ikkagi teha ainult katsete põhjal, mis iga mesinik korraldab kohal.

Mesinikud, kes kavatsevad asuda tõude katsetamisele, peaksid enne teoreetiliselt tutvuma mitmsuguste mesilastõudega. Seks on koostatud raamat „Mesilaste tõud“. (Võib tellida aadressil: E. Koppel, Kuu-salu p. ag. Maksab 60 senti postiga saates).

Esimeseks tähtsamaks tööjäreks on küsimuse — millised tõud on meie oludes kõige kohasemad ja milliste tõugude arendamisele tuleb jääda peatuma — lahendamine. See küsimus nõuab lahendust nii üle-riiklikus ulatuses kui ka iga üksiku mesiniku juures.

Kas on kohalised mesilased hääd küllalt või leidub veel paremaid mesilasi? Seks tuleb jätta katsetel $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{1}{3}$ perede arvust seniseid mesilasi, kuna teistele peredele tuleb muretseda soovitatavat tõugu emad. Suuremas mesilas võib võtta korraga 2—3 võõrast tõugu katsetusele. Pole soovitatav alata puhastverd võõrmesilastega, sest need erinevad liig palju kohalistest, ja mesinik pole nendega harjunud töötama ning seepärast võivad juhtuda kergesti suured äpardused. Hoopis kohasem oleks algust teha teise või esimese põlve segaverelistega, ja tarviduse korral pärastpoole (vilumuse suurenedes) minna puhtama vere peale.

Mesilaste tõukatsete algamise juures tuleb järgmisi nõudeid silmas pidada:

1) Kõigi peredega võimalikult ühel ajal katsetamist alata. Täiesti vale oleks võrrelda peresid, kellest ühega alatud juuni alul ja teisega septembris. Siin on juba nii suured vahed, et säärane katse täiesti kõlbmatu on.

2) Kõige kohasem on alata juunis, hiljemalt aga juuli alul. Esiteks on siis kergem anda ema. Teiseks jõuavad siis pered antud emast kasvatada järglasi töomesilasi, kes talveks lähevad ja võimaldavad otsustada talvituse kohta.

3) Pered peab võimalikult igapidi ühetugevuseks tehtama katse alul. Näiteks oleks täiesti mõttetu võrrelda tõukatseis peresid, kellest üks asutatud suvel noortest mesilastest ja haudest, teine aga vanust lennumesilastest ilma haudeta.

4) Emad peavad olema ühevanused. Meie mesinikel on suur nõrkus — kaldumus pidada emade vanuse vahet mitte küllalt tähtsaks.

Ekslik on võimeilt ühesugusteks pidada ühe- kahe- ja kolmeaastast ema, sest harilikult töötab end ema kahe aastaga täiesti läbi.

5) Pered tuleb asetada ühesugustesse oludesse ja nende eest ka hoolitseda ühesuguselt.

Juhul aga, kui pole võimalik kõiki peresid asetada ühtlasisse tingimusesse, võib neid korraldada rühmadesse. Muidugi ei saa siis erinevaid rühmi oma vahel võrrelda, vaid võrrelda saab ainult üksikuid peresid samas rühmas.

Kui oleme jõudnud võrdluskatsete abil välja, selgitada kohasemad tõud, siis tegelikule tõuarendustööle üle minnes tuleb tõugude arvu piirata, sest liiga suure arvu juures läheb tõuarendustöö liig killustatuks, eriti kus meil praegu nii vähe tõsiseid ja vilunud jõude.

Mesilastõugude katsetus- ja arendustööst osavõtt on kõigile M. T. Seltsi liikmeile vaba ja tasuta. Ses töös kaasa töötada soovijad teatagu oma nimi ja aadress aegsasti M. T. Seltsi juhatusele, kes kohe tarvili- sed juhatused ja tabelid kätte saadab.

Mesinduslik nõuanne.

Praegusaja mesindus on niivõrd laialdane ja mitmekülgne ala, et üksikul harilikul mesinikul võimata on omada kõiki moodsaid mesinduslikke talitusviise ja võtteid ning kompetentne olla kõigis mesinduses ettetulevais küsimusis. Ka täieneb rahvusvaheline mesindus alataasa uute viiside ja teaduslike uurimustega, millega kursisolemine käib samuti üksikul mesinikul üle jõu. Et aga igal mesinikul oleks võimalik lahendada ettetulevaid mesindusküsimusi otstarbekalt ning omandada tarbekorral mesinduslikke uuendusi, selleks tuleb korraldada mesinduslikku nõuannet. Meil Eestis on eriline tarve veel nõuande järele selletõttu, et üldine mesinduse tase on võrdlemisi madal ja palju on viimasel ajal algajaid mesinikke. Kuna meil otstarbekohane mesindusnõuande-korraldus puudub täielikult senini, siis tuleb mesinike ja üldrahvamajanduslikes huvides viibimata asuma seda looma.

Nõuanne peaks olema hõlpsasti kättesaadav igale mesinikule, sellepärast tuleb panna maksma ühine tsentraliseeritud nõuande korraldus üle riigi. Palgaliste nõuandjate, konsulentide, kaudu isiklikku nõuannet teostada oleks küll soovitav, kuid kättesaadava nõuande korraldamiseks sel viisil oleks tarvis igale maakonnale 1—2 puhtmesinduse nõuandjat. Säärase nõuandjate-võrgu loomine on aga seotud kaunis suurte kuludega ja käib sellepärast meie vastavatele ametasutistele üle jõu. Ka puudub meil praegu vastava ettevalmistusega ja teadmistega mesindusnõuandjate kaader.

Neil põhjusil otstarbekas riiklik nõuanne on praegu raskelt teostatav, küll on võimalik aga hea tahtmise juures asja lahendus eraviisil. Mesinduslikku nõuannet juhtivaks keskuseks peab jääma praegu E. Koppeli Mesindusinstituut, kui ainuke puhtmesindusega tegelev teaduslik asutus Eestis. Kohtadel aitaks nõuannet teostada ja avaks nõuandepunktid ülemaalse mesinike organisatsiooni Mesilaste Tõuarendajate Seltsi liikmed — eeskujulikud mesinikud, vabatahtlikult kokku leppides seltsi juhatusega. Nõuandjad teeb teatavaks seltsi ju-

hatus. Kesknõuannet teostab M. Instituut seltsi juhatuse kaudu, kirjalikult nõu andes kõigis mesindusküsimustes kõigile mesinikele. Nõuanne on kõigile organiseeritud mesinikele tasuta nii kohapealsete nõuandjate kui ka Instituudi poolt.

Mesindustaseme tõstmiseks tuleb korraldada meil mitmesuguseid mesindus-kursusi, millest üldmesinduslikke võivad korraldada kohtadel vajaduse korral nõuandjad ühes ümbruskonna parimate mesinikega. Eriküsimuste kohta ja vajaduse korral nõuandjale täiendavaid kursusi korraldab Instituudi juures M. T. S.

Nõuande teostamist ja vastavate korralduste elluviimist aitaks hõlbustada märksa iseseisev odavahinnaline puhtmesinduse ajakiri.

Mesindusinstituudil on kavatsus trükkida väikesi brošüüre järgmiste mesinduse eriküsimute kohta: 1) Emakasvatus ja emadega talitamine. 2) Mesindussüsteemid. 3) Mesilatarud ja tarbed. 4) Mesilaste nakkushaigused ja nende vastu võitlemine. 5) Mesilaste talvitamine.

Et need brošüürid üldiseks mesinduse edendamiseks väga tarvilikud on, siis oleks soovitav, et riik nimetatud brošüüride trüki- ja levitamisekulud võtaks oma kanda, et võimalik oleks neid mesinikele kätte toimetada täiesti hinnata.

Mesilaste nakkushaiguste vastu võitlemine.

Praegu on meil mesilasi võrdlemisi hõredalt ja nakkushaiguste juhtumite arv üldiselt kaunis väike, sellepärast on haigustele piiripanemine nüüd kerge, kuna see edaspidi, kui mesilaste hulk suureneb, võib muutuda hoopis raskemaks.

Esimeseks sammuks mesilaste nakkushaiguste vastu võitlemisel oleks vastava seaduse ja määruste maksmapanek, et oleks seaduslik alus korralduste elluviimisel¹⁾.

Analoogiliselt nõuande korraldusele jääb ka haiguste vastu võitlemisel keskuseks Mesindusinstituut, niihästi juhtnööride andmisel, kui ka haiguste laboratoorsel uurimisel.

Tegelik nakkushaiguste vastu võitlemine sünniks kohtadel Mesilaste Tõuarendajate Seltsi usaldusmeeste kaudu, kes annavad juhatusi haiguste vastu võitlemisel oma ümbruskonna mesinikele ja valvavad oma ümbruskonnas vastavate seaduste ja määruste täitmise järele. Sunniviisilise haiguste vastu võitlemise võimaldamiseks tuleb vastava määrusega anda mesilaste kontrollimise õigus Mesilaste Tõuarendajate Seltsi juhatuse liikmeile ja nimetatud seltsi juhatuse poolt selleks volitatud isikuile. Mesilaste nakkushaigusjuhtumite registreerimine tuleb teha mesinikele sunduslikuks. Registreerida võib kirjalikult või suusõnal kas oma raiooni Mesilaste Tõuarendajate Seltsi usaldusmehele, nimetatud seltsi juhatusele, kohalikule politseiametnikule või jaoskonna loomaarstile, kusjuures politsei ja jaoskonna loomaarst juhtumist teatavad M. T. Seltsi juhatusele. Juhul, kui nakkushaiguse ise-

¹⁾ Mesilaste nakkushaiguste vastu võitlemise seaduse kavand töötati välja E. A. M. Keskse seltsi poolt mõõdnud aastal („Aed“ nr. 8, lk. 260).

loom nõuab nakatatud mesipere hävitamist, otsustab seda seltsi usaldusmees, kes ka ise aitab hävitamist ja vastavat desinfitseerimist läbi viia. Juhul, kui hävitatud mesipere osalise väärtuse tasub riik, tuleb hävitamise kohta kohapeal akt kokku seada, mida allkirjadega tõendavad mesipere omanik, hävitamist teostaja seltsi usaldusmees ja kas kohalik politsei ametnik, maatulunduskonsulent või jaoskonna loomaarst.

Igast haiguse vastu võitlemise nõuandest ja abiandest märgivad usaldusmehed vastavasse aruandelehte ja esitavad need peale mesindushooaja lõppu hiljemalt 1. detsembriks seltsi juhatusele.

Kuna Mesindusinstituudil praegu puudub haiguste uurimiseks vajalik laboratooriumi sisseseade, siis peaks selle, kui üldtarviliku ja kasuliku sisseseade muretsemine sündima riigi kulul, seda enam, et nimetatud sisseseadet Mesindusinstituudi juures võimalik on kasutada ka teiste üldkasulike mesinduslike küsimuste uurimisel (näiteks mesilaste mikroskoobiline uurimine).

Vaatlusmesilaste võrgu korraldamine.

Üldiselt on meie mesindusolud veel täielikult uurimata. Selle puuduse kõrvaldamisest on mitmed ärksamad mesinikud juba ammu huvitatud olnud, kuid senini puudus selleks korraldaja. Nüüd tuleb ülemaailisel Mesilaste Tõuarendajate Seltsil selle töö korraldamist tõsiselt võtta käsile, luues ülemaailne vaatlusmesilaste võrk. Vaatlejaiks oleksid asjast huvitatud organiseeritud mesinikud, kes toimetaksid ühise kindla kava järgi vaatlusi kohapealse ilmastu, meetaimestu ja meesaagiolude kohta. Saadud tähelepanekud kannavad nad vastavaisse tabelitesse ja vaatluslehtedesse ning esitavad need Mesindusinstituudile läbitöötamiseks ja kokkuvõtete tegemiseks.

Mesi ja selle tarvitamise propaganda.

Edaspidi, mesinduse levimisega ja meeproduktiooni tõusuga, võib meie mesinikel meemüümise tekkida raskusi. Seda ette nähes, tuleb aegsasti hakata propageerima meetarvitamist. Seda selgitus- ja kihutus-tööd peavad hoogsalt tegema nii mesindusorganisatsioonid kui ka üksikud mesinikud. Organisatsioonide ülesanded siin on suured: nad peavad meeväärtuse ja tähtsuse kohta välja andma brošüüre, avaldama selgitavaid kirjutisi ja artikleid ajakirjades ja ajalehtedes. Mesinikud ise peavad hoolitsema selle eest, et ainult kõrgeväärtuslikku mett suurima puhtusega toota; ise eeskujuks olema meetarvitamisel. Igati tuleb õhutada meetarvitamist toitude valmistamisel. Seks kokkuleppel naisorganisatsioonidega püüda viia meeküsimust toiduvalmistamise kuresüstele.

Meevõltsimiste vastu tuleb alata energilist võitlust.

Meemüügi vahetalituse korraldamisel tuleb pidada kõige kohasemaks vahetalitust, mis töötab iseseisvalt puhtärilise põhimõtte järele.

Tollita suhkru võimaldamine mesinikele.

Kuna suhkrutarvitamine mesilaste talvetoiduna moodsa mesinduse tähtsamaid nõudeid on, eriti veel paremate kultuurmesilaste pidamisel meie oludes, kus talv võrdlemisi pikk, siis tuleb meie mesinikele

igapidi hõlbustada mesilaste talvitamisel suhkrutoidu tarvituselevõtmist, et eesti mesinduse edenemisele aidata kaasa.

Tollita suhkrut tuleb võimaldada ainult liikuvate raamidega korralikes tarudes peetavaile peredele, kes on mesilaste nakkushaigustest vabad, sest sellega saab soodustada märksa ratsionaalseid, moodsaid mesindusviise, mille tõttu mesinikud võtaksid neid rohkem tarvitusele ja mesinduse arengut pidurdavaid tegureid, nagu pakktarud, nakkushaigused jne., hakataks aegsasti likvideerima.

Kuna suhkruandmist ja kontrolli kõige otstarbekam on teostada mesindusorganisatsioonide läbi, siis tuleb suhkrut võimaldada ainult mesindusorganisatsiooni liikmeile, seega kiirendades ja soodustades ühtlasi mesinike organiseerumist, mis meie oludes mesinduse üldiseks arenguks tingimata tarvilik.

Tegelik korraldus oleks mõeldav nii, et organiseeritud mesinikud, kes soovivad saada tollita suhkrut, teatavad oma soovist kohalikule seltsi usaldusmehele, kes siis koos kas kohaliku jaoskonna maatulundus- või aiandus-konsulendiga, jaoskonna loomaarstiga või vallavalitsuse-esindajaga mesipered üle vaatab ja vastava tõenduse tollita suhkru saamist õigustavate mesiperede arvu ja saadava suhkruhulga kohta välja annab. Nende tõenduste vastu saavad mesinikud tollita suhkrut import-firmadelt, kes tõendused kokku koguvad ja tolliraha esitavad tagasisaamiseks.
